

Čim obstoji dejanski stan §-ov 158, 160 in 164 kaz. zak., ni povoda, pečati se z nadaljnim ničnostnim razlogom št. 5 §-a, 281 kaz. pr. reda, kakor tudi ne z vprašanjem kaznivosti obtožnega dejanja po §-u 411 kaz. zak. Pritožbi radi ničnostnega razloga št. 9 a §-a 281 kaz. pr. reda je bilo potemtakem ugoditi in, kakor izrečeno, razsoditi.

Zveza slovenskih odvetnikov.

(II. glavna skupščina.)

Dne 16. julija t. l. dopoldne se je vršila v mestni dvorani ljubljanski redna letna skupščina Zveze slov. odvetnikov po prej objavljenem dnevnem redu. Navzočih je bilo 22, vzlasti izvenkranjskih članov.

I. Predsednik dr. Triller je otvoril zborovanje in poročal o delovanju odbora v preteklem letu. Med drugim je Zveza že lansko jesen po posebni deputaciji reklamovala na justičnem ministrstvu in pri predsedništvu vrhovnega sodišča izvrševanje §-a 27 statuta za to sodišče, namreč izdajanje vrhovnosodnih odločeb v slovenskem jeziku. Prejela je zagotovilo, da se to zgodi, ko se preskrbe v to potrebne moči. Ker pa slovenskih odločeb mesece in mesece zopet ni bilo, je rešitev zadeve iznova zahtevala deputacija, sestojeca iz odbornika Zveze in predsednika odvetniške zbornice kranjske, a dobila je od predsednika vrhovnega sodišča le gotova pojasnila in v stvari dilatoren odgovor. Nadalje je odbor storil korake pri vseh zbornih sodiščih slovenskega ozemlja v svrhu, da se doseže pri vseh slovenskih kazenskih razpravah oddaja zdravniškega mnenja v jeziku obtoženčevem.

Po debati, ki se je o tem poročilu vršila, se je pred vsem sprejela soglasno resolucija dra. Majarona: »Zveza slov. odvetnikov izraža svoje trpko obžalovanje, da se § 27 statuta za c. kr. vrhovno sodišče še sedaj ne izvršuje glede slovenskega jezika, ter naroča odboru, da z vso energijo nadaljuje akcijo pri vseh faktorjih v ta namen, da bo končno konec popolnoma

izjemnemu preziranju jasno uzakonjene pravice slovenskega jezika od strani c. kr. vrhovnega sodnega in kasacijskega dvora.«

Zastran slovenskih zdravniških mnenj se je po nasvetu dra. Krisperja in dra. Rybáňa naročilo odboru, naj vzlasti porotnike primernim potom pouči o njihovi pravici in dolžnosti, da zahtevajo pri slovenskih razpravah brezizjemno slovenska zvedniška mnenja.

Ostalo poročilo predsednikovo se je vzelo brez debate na znanje.

II. Blagajnik dr. Kokalj je poročal, da je Zveza štela v letu 1904/05 rednih članov 63, med temi odvetnikov 50, a odv. kandidatov 13. Dohodki iz članarin so znašali 1120 K, skupni izdatki pa 370 K 63 h. Čista imovina 749 K 37 h je naložena pri Kreditni banki ljubljanski pod št. 627. — Odobreno.

III. Odvetnik dr. Brejc iz Celovca je poročal o justičnih razmerah na Koroškem. Obširno in živo je s konkretnimi slučaji od sodišča do sodišča slikal uprav nezaslišano teptanje slovenskega jezika od strani sodnih uradnikov in križev pot slovenskega odvetnika onkraj Karavank: za slovenski jezik ni nobene stalne pravice, z njim ravna jo poedinci, kakor se jim vzljubi! (Burna pohvala.)

V debati o tem so govorili dr. Majaron, dr. Krisper, dr. Rosina in dr. Triler, izražali skrajno ogorčenost nad takimi razmerami in stavili razne nasvete.

Sklenilo se je, da naj dr. Brejc svoj prosti govor predela v poročilo, katero naj odbor predloži vsem državnim poslancem z zahtevo najodločnejšega postopanja ter justičnemu ministrstvu; nadalje naj odbor skrbi, da se o teh koroških razmerah informuje širši svet od časa do časa potom velikih slovanskih in drugih, Slovanom prijaznih časopisov.

IV. O štajerskih razmerah sta poročala odvetnika dr. Krašovec iz Celja in dr. Rosina iz Maribora.

Poročilo dra. Hrašovca je bilo nastopno:

Na drugem shodu slovenskih odvetnikov dne 25. oktobra 1903 l. sem Vam opisal s tega mesta naše justične razmere. Razložil sem na kratko vzroke teh razmer ter sem nasvetoval nekatere predloge. Trdil sem tedaj, da smo mi slovenski odvetniki

glede civilnega prepirnega postopanja toliko dosegli, da se še precej slovensko uraduje, kadar mi sodelujemo, da se pa mnoga sodišča kratkomalo ne menijo za jezikovno ravnopravnost, oziroma za slovensko uradovanje, kadar se stranke brez odvetnika oglašajo, da so tedaj pri mnogih sodiščih vsi predlogi, prošnje ali pritožbe brez izjeme pisane v nemškem jeziku. Po raznih pritožbah so se razmere tuintam nekoliko poboljšale, tako da sedaj vendar že večina okrajnih sodišč vsaj celjskega okrožja v slovenskem jeziku prednašane tožbe ali predloge tudi v tem jeziku zapisuje.

Seveda izjem je še vedno; nekatera okrajna sodišča naravnost trdovratno slovenščino prezirajo, ker dobro vedo, da se dotičnim uradnikom zaradi tega ne bode las skrivil. V najboljšem slučaju se vsled pritožbe dotičnemu okrajnemu sodišču naroča, da naj se ravna strogo po obstoječih zakonih in naredbah; več pa se ne zgodi. Slabe posledice zaradi nepokornosti se nikdar ne zaprete, še manje pa, da bi nemški uradnik zaradi preziranja slovenskega jezika trpel škodo ali celo kazen.

Ravno tako sedaj že vendar večina okrajnih sodišč zapisuje, kadar sodi o prestopkih, dotične razpravne zapisnike in tudi razsodbe v slovenskem jeziku, kadar se obdolženci v tem jeziku zagovarjajo.

Pri vzklicnih obravnavah druge inštanice se sedaj tudi že referat prednaša v slovenskem jeziku. Pa kako težko se vendar našim višjim oblastvom kaj izvije iz rok, kaže ravno okolnost, da se dosedaj ti referati le tedaj v slovenskem jeziku prednašajo, kadar je prvi spis v dotičnem kazenskem slučaju sestavljen v slovenskem jeziku. Javni delikti se navadno ovadijo po kaki žandarski postaji; dotična poročila so vedno pisana v nemškem jeziku. Preostali bi potemtakem le slučajji zaradi razžaljenja časti, kadar je bil tožnik zastopan po slovenskem odvetniku, ali pa se je protokolarna ovadba spisala v slovenskem jeziku.

Upamo, da to krivo načelo ne bode dolgo obveljalo in da se bodo referati prednašali vselej tedaj v slovenskem jeziku, kadar je obdolženec Slovenec in se je v slovenskem jeziku tudi na prvi inštanci obravnavalo.

Prav nobenega uspeha pa nismo mogli doseči, čeprav smo se opetovano pritožili sami in po naših poslancih na justično

ministrstvo, v postopanju pri porotnih obravnavah. Opomin na porotnike, prisega, končni nagovor predsednikov pred posvetovanjem porotnikov, govori državnega pravdnika — vse se vrši samo v nemškem jeziku. Pameten človek ne more razumeti, zakaj da se pri porotnih obravnavah drugače postopa, kakor pri navadnih glavnih kazenskih obravnavah. Porotniki morajo slovensko razumeti in se obravnave vršijo pri našem okrožnem sodišču brez tolmačev; zakaj tedaj ne bi bila obtožnica slovenska, zakaj ne bi govorila državni pravdnik in predsednik v slovenskem jeziku?

Kar se tiče neprepirnega postopanja, bi bilo tudi marsikaj še želeli. Dotične predloge, prošnje, želje raznih varihov, dedičev in drugih udeležencev v neprepirnih zadevah zapisujejo mnogokrat tudi manipulantni uradniki, in sicer navadno v nemškem jeziku, posebno tedaj, kadar se delajo samo takoimenovane uradne opazke. V takih slučajih se sodniki potem tembolj primorane čutijo, da izdajo nemške sklepe. Naši nemški uradniki hočejo kolikor mogoče uradnih poslov prisvojiti tako imenovanemu notranjemu uradovanju, seveda v to svrho, da potem lažje ponemčujejo, kolikor je moči. Samo zaradi tega se sestavljajo vsi zapisniki o mobilarni rubežni, o cinitvi in o opisu nepremičnih stvari, zapisniki sestavljeni pri inventurah, dalje v kazenskih zadevah zapisniki o sodnih ogledih malodane brez izjeme pri vseh okrajnih sodiščih v nemškem jeziku; le tuintam dela kako okrajno sodišče izjemo.

Potemtakem se lahko reče, da sicer nismo nazadovali, pa da je treba veliko, veliko še storiti, prej ko dosežemo res jezikovno ravnopravnost.

Vzroke, da tako dolgo ne pridemo do urejenih razmer, sem tudi že pri oni priliki razložil. Gleispachov sistem je še v veljavi. Pri imenovanju uradnikov se vedno vestno poizveduje, kakega mišljenja da je dotični prosilec in ali ni morebiti zaveden Slovenec. Ceteris paribus ima vedno Nemec prednost pred Slovencem. Spodnji Štajer se ne smatra za slovensko deželo v tem smislu, da bi bilo slovensko uradovanje potrebno; nasprotno: čim manje se slovensko uraduje, tem rajši se to zgoraj vidi. Pri vsakem imenovanju mi to lahko opazujemo. Nemogoče je, da bi prišel kak zaveden slovenski uradnik iz druge dežele, v prvi vrsti s Kranjskega k nam; le tisti uradniki pridejo s Kranjskega k nam,

ki so odločno nemškega mišljenja. To velja od najnižje do najvišje stopnje, od pristava do višjega svetnika. Avskulant, ki je na vrsti, da bi naj postal pristav, se imenuje, če je zadeven Slovenec, na Kranjsko; če je nemškega mišljenja, sigurno ostane na Štajerskem.

Da so razmere take, ne more nihče utajiti. Da bi se razmere v tem oziru poboljšale, da bi imel vsak slovenski uradnik, če je tudi slovenskega mišljenja, povsod v področju graškega nad sodišča pristop do razpisanih mest, da ne bi imeli tujci prednosti pred domačimi sinovi, za to bodo morali skrbeti seveda v prvi vrsti naši slovenski poslanci.

Končno moram še omeniti, kar se pa ne tiče menda samo Štajerske, marveč tudi drugih slovenskih dežel, da nismo ničesar dosegli glede uradovanja pri najvišjem sodišču, in mi Slovenci, ki spadamo pod graško nadsodišče, tudi ničesar glede uradovanja pri taistem; v tem oziru je vse ostalo pri starem.

Jasno je, da bi se namah razmere pri nižjih instancah poboljšale, kakor hitro bi najvišje sodišče začelo izvrševati določbo §-a 27 patenta od 7. avgusta 1850 d. z. št. 325. Želel bi sploh, da zastavi naša Zveza vse svoje moči, da nam zasijejo lepši dnevi slovenskega uradovanja. Če sploh kdaj, veljajo posebno za nas Slovence besede: Brez boja ni zmage!« (Živahna pohvala.)

Poročilo dra. Rosine se je glasilo:

V svojem poročilu o slovenskem uradovanju v sodnih uradih c. kr. okrožnega sodišča mariborskega se moram bistveno naslanjati na poročilo, katero je za štajerske pravosodne razmere podal dne 25. oktobra 1903 tovariš gospod. dr. Juro Hrašovec. Tedanje njegovo poročilo je veljalo za področje celjskega in mariborskega okrožnega sodišča. Od tistega časa do sedaj se razmere v območju mariborskega okrožnega sodišča, zadevajoče sodno uradovanje v slovenščini, niso izpremenile, ali vsaj ne na bolje obrnile. Podoba tega uradovanja je torej še danes sledeča:

a) V civilnopravnih zadevah se izdajajo na slovensko tožbo slovenska vabila in slovenske razsodbe. Izjave slovensko govorečih prič se zapisujejo v slovenskem jeziku. Sklepi tekom obravnave, lokalni ogledi in zaslišanja izvedencev so izključno nemška.

Protokolarne tožbe se zapisujejo redno nemški, izjave prič tudi v teh slučajih v slovenskem jeziku. Le tuintam so že sedaj

uradniki, ki poskušajo izpovedbe slovenskih prič, ako nihče drugega ne zahteva, v nemščini zapisovati. Taka sodišča so na pr. v Slovenski Bistrici in v Ptuj.

b) V izvenprepirlnih zadevah se uraduje le nemški, le na pismene odvetniške vloge se dajejo slovenske rešitve.

c) V kazenskih zadevah je praksa dvojna. Pri nekaterih sodiščih se rešujejo vloge slovenskih odvetnikov slovenski ter se izdajajo tudi slovenske razsodbe. Pri drugih sodiščih, na pr. v Ljutomeru, se uraduje v kazenskih zadevah izključno nemški, bodisi da je otožba zasebna ali javna; zaslišanje strank in prič se protokolira nemški. C. kr. okrožno sodišče na dotične pritožbe ne reagira. Pri zaslišavanju se nagovarja v kazenskih zadevah redno vsaka priča nemški in le, če nemščine celo nič ne zna, tudi slovenski. Protokolira se slovenski le takrat, ako dotična priča sama noče govoriti nemški in izrečno zahteva slovensko protokoliranje.

Kjer so sodni uradniki slovenski, se uraduje na slovensko vlogo tudi v kazenskih zadevah slovenski in se izdajajo slovenske razsodbe.

Pri uradovanju v kazenskih zadevah na okrožnem sodišču od prestopkov velja redno navada, da se razsodba razglša v istem jeziku, v katerem je bila prvosodna razsodba. Referat je izključno nemški. Pri glavnih kazenskih obravnavah se vlagajo slovenske obtožnice, ako je na I. inštanci prva izpovedba obdolženca bila protokolirana v slovenščini. Ker pa se dogodi večkrat, da sodnik, recimo v Gornji Radgoni in v Ptuj protokolira tudi izpovedbe obtoženca, ki zna samo slovenski, v nemščini, zaradi tega dobijo večkrat tudi stranke, ki niso čisto nič zmožne nemškega jezika, nemške obtožnice.

Končno bodi še omenjeno, da državni pravdnik in državnega pravdnika fukcijonarji govorijo izključno nemški, ne glede na to, kakega jezika se poslužije obtoženec, in da se v področju c. kr. okrožnega sodišča še ni zgodilo, da bi kak državni pravdnik ali njegov funkcionar kaj predlagal ali pa kdaj plediral v slovenščini.

Vsa ta praksa sloni še vedno na jezikovnih naredbah c. kr. pravosodnega ministrstva z dne 21. marca 1862 št. 697, nadalje

na ukazu pravosodnega ministrstva iz leta 1867 ter na ukazu pravosodnega ministrstva z dne 24. aprila 1882, št. 3208.

Značilno je, da se v civilnopravnih obravnavah na II. inštanci zoper poročanja v slovenskem jeziku nemški odvetniki redno ustavljajo ter provocirajo tozadevne sodne sklepe, kateri pa so se do sedaj tako glasili, da se tedaj, kadar je slovenska civilnopravna tožba in slovenska razsodba na I. inštanci, tudi poroča v slovenščini na II. inštanci, to pa le v pravnih, kjer je okrožno sodišče II. inštanca.

V ostalem uradovanju se čutijo pod novim predsedništvom poskusi, razširiti nemško uradovanje ter se osobito redno vabila k prizivnim razpravam v civilnopravnih zadevah pošiljajo v nemškem jeziku.

Za uradovanje v območju mariborskega okrožnega sodišča bi zadostovalo za sedaj ako bi se vsa sodišča ravnala strogo po obstoječih naredbah c. kr. pravosodnega ministrstva in bi jih pravično razlagala. To pa se ne godi, marveč se osobito svojevoljno razlaga točka 3 naredbe c. kr. pravosodnega ministrstva z dne 21. marca 1862.

Dotična točka se glasi: Gledati je na to, da so pri kazenskih in glavnih obravnavah z obdolženci, ki so samo slovanskega jezika zmožni, vse sodne osebe poleg državnopravniških uradnikov in zagovornikov slovenskega jezika popolnoma zmožne, da se obravnava potem samo v slovenskem jeziku izvrši, razsodbe in če mogoče tudi razlogi v tem jeziku razglašajo.«

Iz te naredbe so začeli menda vsled kakšne tajne naredbe izvajati sodni uradniki v tem okrožju pravico, da se le s tistim občuje v kazenskih zadevah slovenski, ki je izključno slovanskega jezika zmožen. Pri tem prihajajo naša sodišča v direktno nasprotje z nerazglašeno naredbo c. kr. pravosodnega ministrstva z dne 26. junija 1883. V dotični naredbi je pravosodni minister rekel:

»Pravosodno ministrstvo pričakuje, da se bodo dotični državnopravniški funkcionarji, katerih znanje slovenskega jezika ne zadostuje popolnoma potrebam njihove službe, potrudili, da si pridobe to znanje v najkrajšem času, da bodo zmožni, zoper obdolžence, ki govorijo slovenski, sestavljati slovenske obtožnice

ter kadarkoli gre za obdolžence, ki se v svojem zagovoru poslužujejo slovenščine, stavljati slovenske predloge in slovensko pledirati pri kazenskih obravnavah pred razsojevalnim senatom, istotako nadalje pred porotnim sodiščem, izvzemši tiste slučaje, kjer bi se to vsled razmer brez oškodovanja kazenskopravnega postopanja ne dalo izvršiti. Višjemu državnemu pravdništvu se razun tega naroča, da strogo pazi na to, da se bodo državna pravdnišтва v Ljubljani in v Celju natančno ravnala po določbah naredbe c. kr. pravosodnega ministrstva z dne 15. marca 1862, št. 8652, točka 3, in da se dotični državni pravdništvu poučita o vsebini današnje naredbe. Nedostatke nezadostnega jezikovnega znanja državnopravdnških uradnikov, ki bi ovirali izpolnjevanje teh določil, je naznaniti v prihodnjem letnem poročilu.»

Ta naredba se je z uradnim razglasom c. kr. nadsodišča z dne 5. julija 1883 naznanila c. kr. predsedništvu okrožnega sodišča v Celju ob času, ko je bilo okrožje mariborskega okrožnega sodišča še združeno z okrožnim sodiščem celjskim. Ta naredba ima torej veljavo tudi za c. kr. okrožno sodišče v Mariboru, dasi se nanjo v tem okrožju nobeden državnopravdnški uradnik ne ozira.

Morda z ozirom na to odločbo c. kr. pravosodnega ministrstva je predsedništvo c. kr. okrožnega sodišča v Celju dne 31. maja 1904, sklicevaje se na neko naredbo pravosodnega ministrstva z dne 26. januarja 1899, št. 1840/99, izjavilo, da se morajo prizivne razprave, ako obdolženec nemškega jezika ni zmožen, tudi na II. inštanci vršiti v slovenskem jeziku, da mora biti tudi poročilo poročevalcev, tudi ako je pisano v nemščini, pri obravnavi samo slovensko, da morajo biti tudi zapisniki slovenski in da se mora tudi razsodba slovensko izvršiti.

Ta naredba se je izdala edinole za okrožno sodišče v Celju, iz česar se vidi, da obstoji tendenca, v jezikovnem oziru v mariborskem okrožnem sodišču ravnati drugače, kakor v območju okrožnega sodišča v Celju, to pa vkljub temu, da je v območju mariborskega okrožnega sodišča v celem 156.877 slovenskih, a le 39.314 nemških prebivalcev.

Nekoliko bolje je glede uradovanja tam, kjer so slovenski sodniki. Razmerje teh pa je sledeče: V območju okrožnega sodišča Celje je 43 sodnih konceptnih uradnikov, izmed teh je 26

po prepričanju in po rojstvu Nemcev ter 17 Slovencev. V območju mariborskega okrožnega sodišča je 42 sodnih konceptnih uradnikov in sicer 31 nemških in 11 slovenskih. Pri obeh zbornih sodiščih je bilo začetkom t. l. 13 nemških in 8 slovenskih avskultantov.

Iz vsega tega se vidi, da je treba najpoprej skrbeti po parlamentarnem zastopstvu, da se naši sodniki in c. kr. državni pravdniki prisilijo posluževati se slovenščine v vseh tistih slučajih, v katerih je že sedaj po naredbah c. kr. pravosodnega ministrstva ukazano, da se torej od njih zahteva vsigdar izpolnitev obstoječih zakonov. S posameznimi pritožbami pri tem ni nič opravljeno, ker se vsigdar reši le dotični slučaj, ne da bi se s tem pomoglo načelni praksi.

Nadalje je treba želeti, da se slovenski naraščaj med pravoslavci pomnoži, da ne bode mogoče nameščati v krajih kjer prebivajo Slovenci, samo kurzovcev in pošiljati na Štajerskem rojene slovenske pravoslavce izven dežele.

Da s tistimi kurzi v Gradcu, Celovcu, Mariboru in Celju, v katerih se hočejo posamezniki na videz v dveh letih naučiti slovenščine, ni slovenskemu uradovanju nič pomagano, to je že dokazano, marveč živimo v stalni nevarnosti, da se vsled jezikovnega neznanja takih uradnikov tudi materialno krivično sodi.

Vobče je torej treba ponavljati resolucije, katere so se pri shodu dne 25. oktobra 1903 sprejele ter treba le še strožje zahtevati od naših zastopnikov, da v državnem zboru opozorijo na vse te nedostatke.

Stališče nemških uradnikov v sodnih uradih je po večini to, da so slovenske pokrajine le njihove kolonije in da morajo te kolonije prej ali pozneje popolnoma zapasti nemškimi ekspanzijskim željam in nakanam. Zaraditega zabranjujejo, kolikor mogoče razvoj slovenskega uradovanja in zaraditega so baš ti uradniki največji nasprotniki slovenske pravne fakultete, glede katere je njihovo štajersko glasilo izreklo »Die slovenische Rechtsfakultät wird als eine Bedrohung des alpenländischen Deutschtums, als ein Erfolg der südslavischen Ausdehnungsbestrebungen aufgefasst, die sich die Alpenländer unter gar keinen Umständen werden ruhig aufbürden lassen!«

To ni samo stališče nemških politikov, nego stališče vse nemške inteligence, in z ozirom na to je uravnati slovenskim odvetnikom njihovo postopanje! (Občno pritrdjevanje in pohvala.)

Ti poročili se vzameta na znanje in po predlogu dra. Majarona se naroči odboru, da vsa današnja poročila o justičnih razmerah po naših pokrajinah prijavi dobesedno justičnemu ministrstvu ter skrbi za njih razširjenje po domačih in tujih časopisih.

V. Poročilo dra. Rybářa o razmerah v okrožju tržaškega nadsodišča je bilo :

Že na lanskem našem zborovanju je mogel gosp. dr. Srnc iz Celja po mojem poročilu o jezikovnih razmerah na primorskih sodiščih konstatirati, da se je pri nas doseglo že nekoliko lepih uspehov in da je na našem c. kr. višjem sodišču nekoliko več objektivnosti kakor na c. kr. višjem sodišču v Gradcu.

To sodbo moram letos le potrditi in gotovo je veselo, da so mi gospodje kolegi z Goriškega in Voloskega na moje dotično vprašanje soglasno naznanili, da posebnih pritožb v jezikovnem oziru proti sodiščem v slovenskem delu Goriške in na Voloskem nimajo. — Izjemo hočem kasneje omeniti.

Na podlagi lastnega izkustva in na podlagi omenjenih poročil lahko konstatiram, da se v večini krajev na Primorskem, kjer se nahajajo narodni odvetniki, v jezikovnem oziru še precej pravilno postopa.

V Trstu se vodijo civilne razprave, če so bile vložene slovenske tožbe, tako na c. kr. okrajnem sodišču, kakor na c. kr. deželnem sodišču v slovenskem jeziku, in sicer v posebnih slovenskih oddelkih.

Istotako se vršijo na c. kr. deželnem sodišču kazenske obravnave, tako na prvi instanci radi zločinov, kakor tudi na drugi inštanci radi prestopkov s slovenskimi obtoženci v našem jeziku. Tu celo lahko zaznamujemo nov uspeh, ker se namreč od nekaj časa sem tudi na vzklicnih kazenskih obravnavah čitajo v slovenskih pravih slovenski referati. O uvedbi slovenskih obtožnic sem poročal že lansko leto.

Pri starem pa je ostalo na c. kr. okrajnem sodišču za kaz. stvari. — Akoravno imamo sedaj tam pet referentov, ne moremo doseči tam slovenskih razprav. — Želeti bi bilo tu

nekoliko več eneržije s strani dotičnih predstojnikov, in kmalu bi bil odpravljen tudi ta nedostatek.

Neizpremenjene so ostale razmere v jezikovnem oziru tudi na c. kr. trgovinskem in pomorskem sodišču. Trgovinska zbornica tržaška se še vedno brani predlagati slovenščine zmožnih prisednikov za to sodišče; vendar je upanja, da se v kratkem tudi tu razmere zboljšajo, ker so že storjeni koraki, da zmaga pravica nad trmo laške trgovinske zbornice.

Najslabše se nam godi pred porotnim sodiščem. — Vkljub naporu in žrtvam, vkljub takim groznim slučajem, kakor je bil slučaj Škrk, kjer so laški porotniki obsodili na smrt obtoženca, akoravno niso razumeli niti njega, niti njegovega branitelja, ne moremo doseči, da se sestavi slovenska porotna klop. Sedanje stanje je v dvojnem oziru skrajno krivično in škodljivo za nas. Ne samo, da slovenski, oziroma hrvatski obtoženci ne morejo direktno govoriti svojim sodnikom, treba je tudi pomisliti da so sedanji laški porotniki v svoji veliki večini ultralaškega mišljenja. Kaj pa to pomenja v političnih, vzlasti pa v tiskovnih pravadah, tega menda ni treba na dolgo in široko razlagati; dovolj je konstatirati, da v političnih pravadah, kadar gre za laške iredentarje, c. kr. deželno pravdnništvo samo predlaga, naj se delegira drugo sodišče, dočim se delegaciji v slovenskih političnih pravadah dosledno protivi.

Sestava slovenske porotne klopi je v Trstu prav lahko mogoča, in dokler do take ne pridemo, ne moremo reči, da smo z Lahi enakopravni.

V honorarnem oddelku smo bili dosedaj v jezikovnem oziru še precej zadovoljni, ker smo imeli v oddelku za tržaško okolico slovenske referente. V tem oziru se pripravlja sedaj neka sprememba in se menda namerava odpraviti slovensko uradovanje s tem, da se hoče ta oddelek poveriti uradniku, ki se je šele v zadnjih letih pričel učiti slovenščine iz slovnice. Ker pa ta gospod še ni imel priložnosti, da bi bil dokazal na resnem delu svojo jezikovno usposobljenost, hočemo s konečno sodbo počakati.

Na Goriškem ni, kakor sem že omenil, v jezikovnem oziru posebnih pritožb, le referent na c. kr. okrajnem sodišču za kaz. stvari v Gorici absolutno noče sestavljati slovenskih zapis-

nikov in slovenskih razsodeb. S trmo, ki je posebno čudna pri c. kr. uradniku, se upira on vsem zahtevam strank in odvetnikov in celo svojih predstojnikov, in ti predstojniki so tako slabotni, da se ne upajo energično nastopiti proti njemu, ker se jim je baje zagrozil, da pojde rajše v penzijo, kakor da bi sestavil slovenski spis. In ta strašna grožnja je gospoda predsednika c. kr. sodišča v Gorici tako prestrašila, da ga do večje eneržije ni mogla pripraviti niti interpelacija, stavljena v goriškem deželnem zboru. Kaj takega je res le v Avstriji mogoče!

Najslabše se nam godi v Istri. Sicer se na Voloskem, v Podgradu, v Pazinu in v Puli, kjer se nahajajo namreč slovenski oziroma hrvatski odvetniki in notarji, v jezikovnem oziru še dovolj pravilno uraduje in tudi na c. kr. okrožnem sodišču v Rovinju se vršijo civilne pravde na hrvatske tožbe v hrvatskem jeziku.

V ostalem pa vlada po Istri izključno le italijanščina in sicer tako izključno, da se tudi s strankami, ki absolutno ne razumejo nobene laške besede, sestavljajo edinole laški zapisniki. — Do kakih posledic pa se prihaja, je pokazala porotna obravnava, ki se je vršila pred nekoliko meseci v Rovinju in kjer so bili 4 hrvatski kmetje od porotnikov obsojeni na smrt. Razprava se je vršila s pomočjo famoznega tolmača sodarja in sicer tako dobro, da je najvišje sodišče razsodbo kasiralo. — Žalibog se le v redkih slučajih dajo konstatirati krivice, ki se godijo slovanskemu prebivalstvu vsled neznanja narodnega jezika s strani dotičnih uradnikov in to zato, ker pridejo takšni slučaji le redkokedaj do znanja hrvatskih odvetnikov. Na to pa grešijo višja oblastva in, ker znajo, da je kontrola jako težavna, pošiljajo v čisto slovenske okraje uradnike, ki ne razumevajo niti ene slovenske ali hrvatske besede. Višja oblastva se izgovarjajo večkrat, da nimajo dovolj jezikovno vsposobljenih moči na razpolago; no, ako bi strogo in odločno za vsak slovenski okraj zahtevala znanje obeh deželnih jezikov, ako bi dosledno preterirala v takih slučajih jezikovno neusposobljene kandidate, bi se naši laški sodeležani kmalu začeli učiti slovenskega oziroma hrvatskega jezika. Ker pa vidijo, da vseeno avanzirajo, imajo s svojega stališča popolnoma prav, ako se ne mučijo z učenjem drugih jezikov.

Naposled moram spregovoriti še nekoliko besed o c. kr. višjem deželnem sodišču v Trstu. — Poudarjal sem še lani, da je njeg. ekselenca dr. Kindinger objektiven mož, ki ni nasproten našim opravičenim zahtevam; no, na c. kr. višjem, deželnem sodišču nam ta objektivnost ne pomaga veliko, vkljub temu, da imamo takozvani slovenski senat, ker sodijo v tem senatu votanti, ki ne razumevajo skoraj nič slovenskega, gotovo pa nič od važnejših juridičnih izvajanj. Za sodnika ni dovolj, da zapisuje v svojo kvalifikacijsko tabelo, da zna različne deželne jezike, on jih mora tudi v resnici znati. Sedaj pa je slovenski senat tako sestavljen, da le en del votantov razume slovenske dedukcije in slovenski referat: na višjem deželnem sodišču je torej justicija ne samo slepa, ampak tudi gluha. Krivdo na takem stanju imajo c. kr. ministrstvo, ki nam takšne svetovalce imenuje, in dotične nižje instance, ki o jezikovnih sposobnostih kompetentov pošiljajo neresnična poročila.

Narod slovenski se mora boriti proti dvema močnima nasprotnikoma za svoj narodni obstanek: od severa pritiska na nas nemštvo, na jugu pa nas hoče odtisniti od našega lepega morja italijanstvo. In na obeh frontah stoji za našimi narodnimi nasprotniki z njimi avstrijska vlada. Na severu in celo v središču našega ozemlja proglašča vsa birokracija nemški uradni, zlasti pa nemški državni jezik za najnujnejšo državno potrebo, brez katere je baje obstanek avstrijske monarhije v največji nevarnosti, a na jugu se nam ista avstrijska vlada prezentira za hudo Italijanko, ki brani tako odločno krivične privilegije laškega jezika, da na pr. niti na poslopju c. kr. višjega dež. sodišča ne trpi družih, razen samo laških napisov ter s tem »ad oculos« demonstrira, da je nemški državni jezik za rešitev Avstrije le proti nam nevarnim Slovincem potreben.

Le v občevanju s strankami je postala justična uprava, vsaj v nekih krajih na Primorskem nam pravičnejša.

To je najvažnejše, kar je bilo vredno, da se o justičnih razmerah v jezikovnem oziru poroča; menim pa, da je dobro, ako se tudi z administrativno stranjo naše justice nekoliko bavimo. — Dobro je, da ravno mi odvetniki v javnosti o tem razpravljamo, ker je od dobre administracije odvisno v obilni

meri tudi dobro poslovanje in dobra judikatura, — in ker smo mi odvetniki toliko neodvisni, da lahko govorimo o stvareh, o katerih uradniki ne smejo javno razpravljati. —

V administrativnem oziru pa moram pred vsem omeniti nedostatno število konceptnih in pomožnih uradnikov v mnogih oddelkih, zlasti v Trstu. O primerni pomnožitvi osebja noče justična uprava nič slišati, akoravno zaostaja reševanje spisov in mora zaostajati vsled neverjetno hitrega naraščanja vseh agend. Da se agende res pomnožujejo, dokazuje dejstvo, da je morala justična uprava iz enega izvršilnega oddelka napraviti 3 in iz enega honorarnega oddelka za mesto napraviti 4. — A to ne zadoštuje še. — Za okolico, ki ima razmeroma več zapuščinskih razprav nego mesto in kjer mora referent sam voditi zapuščinske razprave, katere v mestu napravlja notar, obstoji le eden sam oddelek z enim edinim referentom. Da ne more tak referent zmagovati dela, je samoobsebi razumevno; gospodje predstojniki pa pripisujejo to nezmožnosti dotičnega uradnika, menda zato, ker so bili ti referenti v zadnjem času Slovenci. Tudi v zemljeknjižnem uradu zaostaja delo, ker noče ministrstvo razumeti, da Trst raste. — Tržaška posojilnica in hranilnica se je radi tega že pritožila in, ako se v kratkem v tem oziru nič ne stori, bomo prosili to naše društvo, naj se ono zavzame za našo stvar. — V drugi vrsti se čujejo zlasti iz Goriškega in iz Istre pritožbe, da število slovenskih uradnikov ne stoji v nikakem razmerju s številom prebivalstva. — Slovenske sodne uradnike iz Goriške se pošilja v Istro ali na otoke. Na njih mesto pa se imenujejo Furlani. — Proti tej praksi, ki je očitno inspirirana in protežirana od laških poslancev bodo morali protestirati naši poslanci ... —

Tretji nedostatek je potem zavlačevanje z imenovanji. Že preje sem omenil, da je za mnogo oddelkov pri sodiščih sistemizirano nedostatno število uradnikov. — Ta nedostatek pa povečajo višje instance še s tem, da zavlačujejo imenovanja. Navadno traja: imenovanje uradnika 6. razreda več nego 4 mesece; uradnika 7. razreda več nego 4 mesece; uradnika 8. razreda več nego $3\frac{1}{2}$ meseca; uradnika 9. razreda najmanje $3\frac{1}{2}$ meseca. Predno se torej od izpraznitve službe 6. razreda pride do pokritja vsled tega se odpirajočega mesta 9. razreda, preteče

najmanj 15 mesecev. Vsled tega ne zaostaje samo delo, ampak se mlajšim uradnikom jemlje tudi vsako veselje do sodne kariere. Mi imamo v Trstu precej slučajev, da so se slovenski pravniki raje posvetili finančni ali celo policijski službi, ker bi vkljub svoji popolni usposobljenosti v 3 jezikih morali čakati 6 do 7 let, predno pridejo do abjunkskega mesta. — S takim postopanjem državna uprava sicer pridobi interkalarije in kakor sem slišal, znašajo isti na leto K 30.000 do K 40.000. Gotovo je tako spekuliranje na interkalarije za pravno državo, kakor hoče biti Avstrija, jako čudno in sramotno!

Iz vsega pa je razvidno, da nedostatki v justični upravi na Primorskem ne izhajajo iz zlohotnosti, temveč iz tiste predobro znane slabosti avstrijskih vlad nasproti politično in gospodarsko močnejšim in srečnejšim narodom. (Živahna pohvala.)

Ker je poročevalec mimogrede tudi omenil, da neki slovenski denarni zavod v Ljubljani vlaga pri primorskih sodiščih nemške tožbe, se je po predlogu dra. Majarona naročilo odboru, da piše dotičnemu zavodu, naj opusti nemške vloge.

Pri tej priliki je dr. Krisper opozarjal na obsodbe vredno razvado, da posamezni slov. odvetniki vlagajo nemške ničnostne pritožbe na kasacijski dvor in da se to baje rado godi iz okrožja mariborskega. Temu je oporekal dr. Rosina in pojasnil, da je to pri pravih slov. odvetnikih v tem okrožju izključeno.

Nato je dr. Pretner iz Trsta poročal o primorskih razmerah še v drugih pogledih ter predlagal: a) Odbor Zveze naj dela na to, da se izdajajo slovenskim obtožencem slovenske obtožnice. b) Odbor Zveze naj s primernimi peticijami zahteva izboljšanje jezikovne kvalifikacije članov razsodišča zavarovalnice zoper nezgode v Trstu. (Soglasno sprejeto.) Po predlogih dra. Brejca in dra. Hrašovca se je nadalje sklenilo: Odbor Zveze naj opozori justično ministrstvo in državne poslance, da je treba pomnožiti slovenščine zmožne votante pri obmejnih zbornih sodiščih, ker v sedanjih razmerah za slučaj kasiranja kake kazenske razsodbe ni mogoče sestaviti drugega slovenščine zmožnega senata.

VI. Volitev odbora za prihodnje leto se je po nasvetu dra. Majarona izvršila »per acclamationem« in tako, da je bil iznova izvoljen predsednik dr. Triller in ves prejšnji odbor.

Članarina se je zopet določila z 20 K za odvetnike, z 10 K za odv. kandidate in redne člane.

VII. Pri točki »slučajnosti« je predsednik dr. Triller prečital peticijo društva slov. odvetniških in notarskih uradnikov v Celju, ki želi podpore za doseg lastne bolniške blagajne, ter nasvetoval, naj Zveza v znak posebnih simpatij pristopi društvu kot ustanovnica s prispevkom 200 K. (Dobro-klici).

Dr. Majaron je opozarjal na važnost tega predmeta, osobito ker stopi prej ali slej v zvezo z zavarovanjem zasebnih uslužbencev za starost in onemoglost, kakršno se namerava uzoniti; proučiti treba za časa vprašanje, ali ne bi kazalo, da se zavarovanje odvetniških in notarskih uradnikov avtonomno uredi in osigura. Zato je predlagal, naj odbor teženje imenovanega društva po lastni bolniški blagajni z vso močjo podpira, sporazumno z društvenim odborom prouči tudi vprašanje zastran lastnega zavarovanja za slučaj onemoglosti in starosti ter o tem poroča na prihodnji glavni skupščini. — (Soglasno sprejeto.)

Končno se je po predlogu dra. Hrašovca še sklenilo, naj odbor opozarja najširše slov. občinstvo, da se vsakdor in v vsakem slučaju, kadar bi se slovenskemu jeziku odrekala zakonito zajamčena enakopravnost, obrne do Zveze, ki je rade volje pripravljena za brezplačno intervencijo.

Tako je bil dnevni red izčrpan in predsednik je zaključil zborovanje, ki je trajalo 3 in pol ure.

Književna poročila.

Das oesterreichische Recht. Ein Hilfsbuch für praktische Juristen, Beamte, Gewerbetreibende etc. 2. Band. Deutsches Verlagshaus Bong & Co., Wien. 1905.

Tega velikega, enciklopedičnega dela, na katero smo že v 5. številki našega lista opozarjali, je izšel že II. zvezek, obsegajoč celih 1560 strani zakonovega besedila in sistematičnih razlag ter 73 strani obrazcev. Nahaajo se v njem nastopne tvarine: I. Občni drž. zakonik z vsemi dodatnimi zakoni. II. Pravo immaterijalnih stvari (avtorsko, zakon o patentih, zakoni o varstvu znamk in uzorcev). III. Trgovsko pravo in zadružni zakon.